Valiokunnan lausunto MmVL 20/2024 vp─ E 48/2024 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission ehdotus komission asetukseksi maatalousalan vähämerkityksisen tuen asetuksen (EU) N:o 1408/2013 muuttamisesta (maatalouden de minimis -asetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission ehdotus komission asetukseksi maatalousalan vähämerkityksisen tuen asetuksen (EU) N:o 1408/2013 muuttamisesta (maatalouden de minimis -asetus) (E 48/2024 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Vesa Kahilampi, maa- ja metsätalousministeriö
- lakimies Kimmo Tammi, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- asiantuntija Cecilia Nyholm, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio antoi ehdotuksen maatalouden vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU) N:o 1408/2013 (maatalouden de minimis –asetus) muuttamisesta 7.6.2024. Ehdotusta käsitellään maatalouden valtiontuen neuvoa-antavassa komiteassa kahdesti.Toisen käsittelyn ajankohdan odotetaan ajoittuvan loppuvuoteen 2024. Jäsenvaltioilla on mahdollisuus esittää näkemyksensä. Asetus kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan eikä siten edellytä jäsenvaltioiden hyväksyntää.

Komission ehdotuksen keskeisimmät muutokset nykyiseen asetukseen koskevat yrityskohtaisen enimmäismäärän korottamista, kansallisen enimmäismäärän tarkistamista ja viitejakson pidentämistä, pakollisen rekisterivelvoitteen ulottamista maatalouden vähämerkityksiseen tukeen, yrityksen saaman tuen arviointijakson muuttamista kolmesta verovuodesta kolmen vuoden jaksoon sekä asetuksen voimassaolon jatkamista vuoden 2032 loppuun. Muutoksella myös yhdenmukais-

tetaan tiettyjä maatalouden vähämerkityksisen tuen ehtoja ja käytäntöjä yleisen de minimis –asetuksen (EU 2023/2831) ehtojen kanssa. Yleisen de minimis –asetuksen uudistus ja tuen enimmäismäärän korotus toteutettiin joulukuussa 2023.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää komission ehdotusta lähtökohtaisesti kannatettavana.

Suomi näkee, että yrityskohtaisen enimmäismäärän nostaminen 37 000 euroon inflaatiokehityksen mukaisesti on perusteltua. Korotus tulee rajata toteutuneeseen ja ennakoituun inflaatiokehitykseen komission perustelujen mukaisesti, jotta tuen vähämerkityksinen luonne ja oikeutus säilyvät.

Suomi pitää kansallisen enimmäismäärän tarkistamista sekä pidennetyn viitejakson käyttämistä perusteltuna.Suomi suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti komission ehdotukseen velvoittaa jäsenvaltiot seuraamaan tuen enimmäismääriä kansallisen tai EU:n tason keskusrekisterin avulla. Rekisterivaatimuksen siirtymäaika on lyhyt, mutta soveltamisen aloittaminen samanaikaisesti yleisen de minimis –asetuksen (EU 2023/2831) kanssa on johdonmukaista. Toimivan keskusrekisterin hyödyntäminen yksinkertaistaisi ja tehostaisi de minimis -tukien läpinäkyvyyttä, seurantaa ja vaikuttavuuden arviointia sekä lisäisi tietoa tukien kohdentumisesta. Toimivan keskusrekisterin hyödyntäminen lisäisi myös oikeusvarmuutta tuen myöntäjien ja tuensaajien osalta. Rekisterin toiminnassa tulee kuitenkin huomioida tuen myöntämisen kannalta olennaiset, enimmäismäärän arviointiin vaikuttavat seikat (ml. yhden yrityksen määritelmä), jotta rekisterin tuomat mahdollisuudet saadaan hyödynnettyä.

Suomi pitää kannatettavana, että muutos toisi maatalouden de minimis –säännökset ja soveltamisen yhdenmukaisemmiksi yleisen de minimis -asetuksen kanssa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Vähämerkityksinen tuki on yritykselle myönnettävää tukea, jota ei pidetä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklassa tarkoitettuna kiellettynä valtion tukena. Tähän vaikuttaa olennaisesti se, että kansalliset ja yrityskohtaiset tukimäärät ovat niin vähäisiä, ettei niiden katsota vääristävän kilpailua tai vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Maatalousalalla myönnetty tuki, joka täyttää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen maatalousalalla annetussa asetuksessa (EU) N:o 1408/2013 (maatalouden de minimis -asetus) säädetyt edellytykset, on vapautettu SEUT 108 artiklan mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta. Lisäksi sallitaan eräitä poikkeuksia valtion tuen valvontaan.

Komissio antoi ehdotuksen maatalouden de minimis -asetuksen muuttamisesta kesäkuussa 2024. Asetus kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan, eikä ehdotus siten edellytä jäsenvaltioiden hyväksyntää. Komission odotetaan saattavan muutokset voimaan vielä vuoden 2024 aikana. Keskeisimmät muutokset nykyiseen asetukseen verrattuna ovat yrityskohtaisen enimmäismäärän korottaminen, kansallisen enimmäismäärän tarkistaminen ja viitejakson pidentäminen sekä

yrityksen saaman tuen arviointijakson muuttaminen kolmesta verovuodesta kolmen vuoden jaksoon. Lisäksi de minimis -tukia koskeva kansallinen rekisterinpitovelvoite ulotetaan koskemaan maatalouden vähämerkityksistä tukea. Samalla asetuksen voimassaoloa ehdotetaan jatkettavaksi vuoden 2032 loppuun. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavina. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetut muutokset ovat linjassa valtaosaan toimialoja sovellettavan, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetun asetuksen (EU 2023/2831) (yleinen de minimis-asetus) kanssa. Valtioneuvoston tavoin valiokunta pitää kehitystä kannatettavana.

Voimassa olevan asetuksen mukaisena maatalouden vähämerkityksisenä tukena voidaan Suomessa myöntää yritystä kohti kolmen verovuoden aikana korkeintaan 20 000 euroa. Maatalouden de minimis -tukena on myönnetty muun muassa maatalouden kriisitukia, hirvivahinkokorvauksia ja sokerijuurikkaan kuljetustukea. Valtioneuvoston selvityksen mukaan komissio ehdottaa, että yhdelle yritykselle kolmen vuoden aikana myönnettävää vähämerkityksisen tuen enimmäismäärää korotetaan 37 000 euroon. Myös yrityskohtaisen tuen enimmäismäärän tarkastelujakso muuttuu joustavampaan suuntaan. Asiantuntijakuulemisen yhteydessä valiokunnalle todettiin komission sittemmin muuttaneen ehdotustaan siten, että yrityskohtaisen tuen enimmäismäärää korotetaan 42 000 euroon. Korotuksen taustalla on maatalouden erityinen inflaatiokehitys ja arvio inflaatiokehityksestä vuoden 2032 loppuun asti. Valiokunta kiinnittää huomiota maatalouden tuotantopanosten kustannusten nousuun ja osittain tästä johtuvaan maatalousalaa koettelevaan kannattavuuskriisin. Tätä taustaa vasten valiokunta kannattaa maatalouden erityisen inflaatiokehityksen huomioon ottamista vähämerkityksistä tukea koskevassa sääntelyssä. Ehdotetut joustot vähämerkityksisen tuen myöntämisessä ovat erittäin tarpeellisia.

Asetusluonnoksessa esitetään korotettavaksi myös jäsenvaltiokohtaista tuen enimmäismäärää. Maatalouden de minimis -asetus edellyttää, että jäsenvaltio seuraa maataloustuotteiden alkutuotannossa toimiville yrityksille myönnettyjen vähämerkityksisten tukien kokonaismäärää kolmen vuoden jakson aikana. Viitejaksona on ollut kolme suurinta tuotantovuotta viiden vuoden jaksolla vuosina 2012—2017. Asetuksen liitteessä I Suomelle vahvistettu enimmäismäärä on 55,69 milj. euroa kolmen verovuoden jaksolla. Valtioneuvoston selvityksen mukaan kansallinen enimmäismäärä korotetaan 1,5 prosenttiin niiden kolmen vuoden maataloustuotannon arvon keskiarvosta, joina tämä tuotanto on ollut suurinta vuosina 2012—2023. Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esiin, että komission uuden ehdotuksen mukaan kansallinen enimmäismäärä korotetaan 1,8 prosenttiin. Ehdotetun muutoksen toteutuessa Suomelle asetuksen liitteessä I asetettu enimmäistukimäärä on jatkossa 89,5 milj. euroa kolmen vuoden jaksolla. Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on kannatettu viitejakson pidentämistä viidestä vuodesta yhteentoista vuoteen. Muutos mahdollistaa suomalaisen maatalouden toimintaympäristön kannalta tarpeellisen jouston, kun maataloustuotannon arvon määrittelyssä voidaan ottaa huomioon viimeisen viiden vuoden aikana maataloutta kuormittaneet heikot sato-olosuhteet.

Suomi ei ole toistaiseksi ottanut käyttöön kansallista tai EU:n rekisteriä vähämerkityksille tuelle. Nykyisin jäsenvaltiot voivat valita, käyttävätkö ne keskusrekisteriä vai vaativatko ne tuensaajilta ilmoitusta saaduista vähämerkityksisistä tuista. Komissio ehdottaa pakollista kansallisen tai EU-tason rekisteriä vähämerkityksiselle tuelle vuoden 2026 alusta alkaen. Rekisterin tulee olla kattava vuoden 2029 alusta alkaen. Ehdotus vastaa useita muita toimialoja koskevan, yleisen de mini-

mis -asetuksen vaatimuksia. Näin ollen rekisterin käyttöönotto on joka tapauksessa Suomelle pakollinen.

Toisin kuin valtioneuvoston selvityksessä todetaan, asiantuntijakuulemisen yhteydessä tuotiin esiin, että komission uuden ehdotuksen mukaan vaatimusta tuotannonalakohtaisen enimmäismäärän seuraamisesta ei sovelleta. Tämä vähentää myös viranomaiselle rekisterin käyttöönottamisesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa, johon valiokunnan saamassa lausuntopalautteessa on todettu liittyvän riskejä. Rekisteröintivelvoitteen pelätään aiheuttavan entistä enemmän viivästyksiä vähämerkityksisen tuen hallinnoinnissa. Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa rekisteriä on pidetty toisaalta tarpeellisena, sillä se edistää vähämerkityksisten tukien seurantaa EU:n tasolla ja vähentää maatalousyrittäjän hallinnollista taakkaa vähämerkityksisten tukien kasautumisen seurannassa. Valiokunta yhtyy näihin arvioihin ja suhtautuu vähämerkityksisen tuen rekisteröintivelvoitteeseen myönteisesti.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 6.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenna Simula ps
varapuheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola